

10. Заборовський В. В. Правовий статус адвоката свідка. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. (Серія «Право»). 2016. Вип. 36. Т. 2. С. 169–173.

11. Кучинська О. П., Циганюк Ю. В. Проблемні питання правового регулювання участі адвоката у кримінальному провадженні для надання професійної правничої допомоги учасникам такого провадження. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 598–603.

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5076-VI. *Верховна Рада України* : [офіц. сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Ковальова Дар'я Юрївна,

слухач магістратури навчально-
наукового інституту поліцейської
діяльності Національної академії
внутрішніх справ

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ДИТИНИ ПІД ЧАС ДОПИТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Верховенство права дитини в кримінальному процесі є не лише похідним від загального принципу верховенства права, а й його особливою формою, спрямованою на забезпечення пріоритету найкращих інтересів дитини в кожному процесуальному рішенні. Йдеться про не просто формальне дотримання норм, а про створення реальних умов для повноцінної реалізації прав дитини як особи, яка потребує особливого захисту.

Допит неповнолітніх осіб у кримінальному провадженні характеризується певними особливостями, обумовленими віковими та психологічними характеристиками дитини. Діти можуть по-різному сприймати події, запам'ятовувати їх та відтворювати у своїх показаннях, що необхідно враховувати під час проведення процесуальних дій.

Підтримую думку науковців, щодо доцільності внесень зміни в ч. 2 ст. 226 КПК та додати п. 21, виклавши його в такій

редакції: «Допит дітей до 7-ми років забороняється проводити понад 30 хвилин без перерви, а загалом – понад однієї години на день» [1].

Згідно з кримінальним процесуальним законодавством України, допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Тривалість допиту також обмежена законом – не більше двох годин на день та одну годину без перерви для малолітніх осіб [2].

Міжнародні стандарти у сфері захисту прав дитини під час кримінального провадження передбачають, що будь-які дії щодо дитини мають здійснюватися з урахуванням її найкращих інтересів. Конвенція ООН про права дитини встановлює, що дитині, здатній сформулювати власні погляди, має бути забезпечене право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що її стосуються [3].

Процедура допиту дитини має бути організована таким чином, щоб мінімізувати стрес та запобігти вторинній віктимізації. Для цього використовуються спеціальні методики допиту, що враховують особливості дитячої психіки та сприйняття.

В Україні проблема забезпечення прав дитини під час допиту набуває особливої гостроти у зв'язку з відсутністю належного матеріально-технічного забезпечення для реалізації міжнародних стандартів. Нестача спеціально обладнаних приміщень для проведення допиту дітей, недостатня кількість фахівців-психологів та низький рівень підготовки правоохоронців негативно впливають на якість отриманих показань та дотримання прав дитини.

Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, який включає удосконалення нормативно-правової бази, впровадження спеціалізованої підготовки для слідчих та прокурорів, створення належної інфраструктури.

Україна відшукує дієві механізми захисту прав дітей, для їх забезпечення було впроваджено модель «Барнахус», діяльність якої регулюється відповідним наказом Мін'юста України, Офіса Генерального прокурора, МВС України, Мінсоцполітики України, МОЗ України від 29.07.2024 № 1151/42496 «Про затвердження Порядку реалізації пілотного

проекту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус)».

Окремої уваги вимагає також моральна сторона визначення обставин, що підлягають доказуванню щодо потерпілих дітей, про що свідчать праці вчених. Так, Мельник О. та Семотюк С. зазначають, що «жодного слова про особу потерпілого в КПК не сказано. А, між іншим, цілком даремно. Предмет доказування повинен бути розширений. Наразі, встановлення обставин, що могли свідчити про зміну поведінки, наявність дорослого «безпечного» друга, віктимної поведінки, впливу насильства, встановлення причин та умов скоєння протиправної поведінки щодо дитини можуть створити базу для превенції подібних правопорушень, а не лише допомогти справедливому розслідуванню та подальшому винесенню рішення судом по даному конкретному факту» [4, с. 888]. Це розширює фокус процесу від формального збирання доказів до глибшого розуміння ситуації дитини.

Слушно зауважують вчені, що «реалізація захисту потерпілої дитини повинна здійснюватися ще до початку допиту, на етапі, що передує допиту, коли збираються можливі відомості про потерпілу особу. Враховуючи, що завдання допиту дитини полягає, зокрема у недопущенні повторної віктимізації, не слід розраховувати на те, що основна частина інформації буде надана допитуючому під час допиту потерпілим. «Лєвова» частина повинна бути отримана ще до початку допиту, вона пов'язана із з'ясуванням особливостей, притаманних дитині. Просто допитати потерпілу дитину без попередньо встановлених орієнтирів – моральний злочин проти потерпілої дитини, оскільки, цілком імовірно, після його проведення настання депресії в дитини. Отже, кваліфікація допитуючого та розуміння ним специфіки підготовчого етапу має вирішальне значення» [1, с. 151].

Іншого погляду на пріоритет прав дитини під час допиту вимагає також питання вибору законного представника дитини. Вчені говорять про моральну сторону такої дії, що обумовлена реальним бажанням представляти інтереси дитини. Автори, посилаючись на Чарльза Уїтфілда, зазначають, що «коли дитина чує на свою адресу подібні фрази: «Це все через тебе»...від близьких, то вона починає повільно вірити в це та інтерналізує – вбудовує ці твердження в себе, в свою особистість...такі

вислови калічать дитину, не дозволяють їй висловлювати свій біль, вчать звиканню не говорити про те, що болить та приносить занепокоєння» [5, с. 159].

В даному випадку під час досудового розслідування наявність такого законного представника зведе нанівець всі спроби встановити контакт із дитиною, а не лише поставить під сумнів мету допиту як такого.

Таким чином, верховенство права дитини під час допиту у кримінальному провадженні вимагає не лише формального дотримання процедур, але й створення умов, які забезпечують фактичну реалізацію прав дитини. Це потребує системного підходу, що включає удосконалення законодавства, підвищення кваліфікації уповноважених осіб, створення належної інфраструктури та впровадження сучасних методик допиту як основної форми отримання значущої інформації по кримінальному провадженню.

Список використаних джерел

1. Мельник О. В., Попович М.В. Допит малолітнього або неповнолітнього потерпілого: монографія / Попович М. В., Мельник О. В. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. 265с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. С. 88.

3. Конвенція про права дитини: міжнародний документ від 20.11.1989. Зібрання чинних міжнародних договорів України. 1990. № 1. С. 205.

4. Семотюк С.Д., Мельник О.В. До питання визначення моральних засад предмету доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих. Наукові перспективи. 2024. № 3 (45). С. 887–897.

5. Мельник О.В., Семотюк С.Д. Вибір законного представника дитини як моральний обов'язок уповноваженої особи. *Захист прав дитини в умовах військової агресії*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 31 трав. 2024р.). Одеса. 2024. С. 157–161.